

ШУМАДИНКА,

ЛИСТЪ ЗА

КНЪИЖЕВНОСТЬ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Учредникъ и издатель Любомиръ П. Ненадовићъ.

Теч. IV. {

Овај листъ излази вторникомъ и петкомъ. Цѣна му е за три мѣсеца 4 цванцика.

} № 103

СЛАВА СЕ СЛУЧАЙНО РАЂА.

Случай е порекло велики догађаја на овомъ свету. и сваки е човекъ у свомъ незнатномъ, ограниченомъ кругу хиљадама пута искусио, да му се небы ово добро или оно зло догодило, да не томъ догађају овај или онај незнатный случай предходило; коме ови незнатни случаи корисни буду, о томе кажемо да е срећанъ; кодъ кога пакъ корисни случаи безъ слѣдства остану, а напротивъ штетни на животъ његовъ дѣйствую, тай е несрећанъ, ма какове способности и заслуге за срећу имао.

Но не само срећа зависи одъ случая, него и многа славна дѣла, славный животъ людий и народа прослављени његово порекломъ су едино изъ незнатногъ каквогъ случая. Да несмотримо овдѣ чудновату игру судбине, која намъ најаче на истоку и кодъ неразвѣены народа уочи пада, и којомъ кокичари и амали до найвиши званія у држави доспѣваю и просици милионарима постаю, као опетъ и обратно; него виђамо и по изображеномъ свѣту ове чудновате токове живота людскогъ и то не у друштвенимъ и политичнимъ одношеньима него и на пољу умѣтности и наука. Толики познати славни мужевитолика важна изнађена и одкровена у струци наука, умѣтности и заната остала бы безъ незнатногъ некогъ случая до данашњегъ дана нама непозната. Мы ћемо покушати да овдѣ живимъ примѣрима ово наше миѣние освѣтлимъ.

Талианскій лѣкаръ *Галвани* одкрио е XVIII. столѣћа у природи тако названу галваничну електричностъ. која се на хиладу начина у науци, умѣству и занатима корисна показуе; нама е овдѣ најболѣ њно дѣйство при телеграфима познато, еръ намъ е галваничномъ електричности текъ могуће, да се еданъ изъ Алексинца или Крагуевца съ онимъ у Севастополю тако може преко Беча и Москве разговарати, као да су обоица у одной соби; а надежде има кодъ испытателя природе, да ће електричностъ по краткомъ времену своимъ употребленѣмъ чудеса по свѣту чинити. О пореклу овогъ важногъ одкрића прича се слѣдуюће: Галвани као испытатель природе уби едномъ жабу едну и прикуе е крозь краке о даску да се суши у намѣри да е доцниѣ сѣче и испытуе; но на велико удивљенѣ свое примѣти, да жаба мртва крацима миче и по ближемъ истраживаню нађе се да разни (нарочито особити) метали међусобно влажнимъ некимъ

средствомъ свезани ону исту силу производе, која е у електричности (муньи) онда већъ позната была.

Године 1840. прослављени е по Нѣмачкой и иначе данъ навршеногъ четвртогъ столѣћа, одкако е у Штрасбургу нѣмачкій умѣстникъ *Гутенбергъ* изнашао печатанѣ књига и образа помоћу покретны слова и модела. За кратко време постале су печатане књиге изворъ готово свакогъ знаня и благодѣтели плодова човечѣгъ духа, изъ кои садъ сваки озбиљне волѣ человекъ правила за животъ свой црпити може у смотреню морала, воспитанія, душевногъ и државногъ изображеня, заната и умѣства, укратко рећи за сваку потребу. И о постановку овогъ великогъ блага прича се, да е Гутенбергъ свое опране кошуль јошъ мало влажне у сандукъ сложио, и да е хтѣвши се после некогъ времена преобући примѣтио на одной кошуль одпечатану фигуру два гвоздена прстена, на кое е онъ нехотице кошуль сложио быо. То му да повода, да најпре одъ дрвета а доцниѣ одъ металне смѣсе слова прави, иста успоредъ наређа и фарбу съ нѣи на артию преноеи. Безъ оногъ незнатногъ случая, ко зна, да ли бы мы и данданасъ печатнѣ имали, и безъ ове колико бы у свакомъ другомъ призреню заостали.

Яковъ *Воканзонъ* (Vaucanson) славный французскій механикъ прошлогъ столѣћа може приписати свою славу овомъ маломъ случаю. Као дѣте јошъ пратио е онъ свакадъ свою матеръ, која е велика богомолька и испосница была, къ духовнику, гдѣ е предъ вратима на ходнику чекати морао, докъ му се мати у соби исповѣдала. Унутра е мати у покаянню грѣха плакала, а наполю плакао е и Воканзонъ одъ еда и дугогъ времена, почемъ се по католичкой вѣри мати често и дуго исповѣдала, и Воканзонъ често и дуго наполю чекати морао. У ходнику висіо е о зиду еданъ незграпный ординардый сать кои е Воканзону за време чеканя мала забава быо. Онъ га е еднako сматрао и штудирао, напоследку дође на ту мисао, да и самъ такавъ сать начини. Загледао га е свакояко, мучіо се кодъ куће и опетъ га загледао, и најпосле испадне му посао за рукомъ. Овај успѣхъ у првомъ механичкомъ покушеню ободри га и приволи га сасвимъ за механику, у којой се вѣштини доцниѣ прослави. Одъ многи чудесны његовы производа да споменемо само ове. Онъ е начинио быо одъ месинга патке, кое су пливале, гакале, крилима лепршале, бачено имъ жито зобале, и ту рану после сварену опетъ одъ себе

давале. — Дивна е нѣгова створевина начинѣный флаутиста, т. е. начинѣнь човекъ стоѣиѣ на едномъ сандуку, у комъ су намѣштени были меови съ машиномъ, кои су воздухъ у разне части тогъ човека спроводили тако, да су му се усне и прсти на флаути правилно мицали, и тимъ се свирка лепа и разна производила. Ову створевину описао е и изяснио е онъ у особитой едной кнѣзизнѣ. — Кадъ се у Лиону задржавао, гдѣ се млоге свилене фабрике налазе, поплаше се радници, да ће онъ неку машину изнаѣи, коя ће моѣи нѣиове послове одправляти; па да они безъ посла и хлѣба остану, зато се узбунѣ и намѣре, каменѣмъ га убити. Воканзонъ умакне, но изъ освѣте начини после магарца, кои е за разбоѣмъ сѣдио и свилене комаде съ найленшимъ цвѣтастимъ мустрата ткао.

И за свогъ првогъ писателя драматичны веселы игара мора Француска благодарити случаю едномъ. Славный *Молієръ* (Покленъ) роѣненъ 1620. год. као синъ краљевскогъ тапетара и послужителя морао е у младости своіой овай занатъ учити и радити. Но имаюѣи дѣда, мазіо га е овай, као што обично дѣдови унучадъ кваре. Онъ га е одъ лютнѣ и казни очеве закланяо и поредъ тога разнимъ начиномъ по вољи му чиніо и поклоне мале давао. Старчиѣ е гледао радо театре и водио е тамо са собомъ и овогъ унука. Овомъ се допадне (као свакомъ дѣтету) драматично играѣи, па зато е и кодъ вуѣе на велико задовољство дѣда а противъ вољѣ оца свогъ театра играо. Старцу се то све више и више допадало и онъ примора оца молієровогъ, да сына свогъ на школу да, коѣ истый по дугомъ затезаню, и почемъ е Молієру веѣъ 14 година было, учини. Молієръ е учіо неко време, но опетъ га примора отаць, да се свомъ занату поврати, Молієръ кои првомъ прилякомъ остави и сасвимъ се театорскомъ животу, као актеръ и писатель, ода и временомъ тимъ толику славу задобіе.

ЛЮБИТЕЛЬ КНѢИГА.

У овомъ времену, у комъ се тако млоге кнѣиге написаше а тако мало прочиташе, тако млоге съ великимъ трошкомъ издаше а тако мало распродаше; ова ће кнѣижевна прича, коя уколико е нова утолико и занимљива, читательима нашима зацело добродошла быти. Давле къ ствари.

Посвуда, дакле и у Паризу, има любителя кнѣига, али и таковы, кои немаю новаца, да ту любовь свою обелодане. Ови люди често имаю великій духъ, красанъ вкусъ, дубоку науку, съ едномъ речи, они су основни библиографисте, али се кодъ кнѣигопродаваца за духъ, вкусъ, науку, ни за свега света библиографіе непродае кнѣига, него се тамо добія само, а често и рѣвава кнѣига за скупе новце.

Госселинова кнѣигопродавница позната е у Паризу; ову посѣти едномъ еданъ такавъ любитель кнѣига безъ новаца у цѣпу и наѣе у нѣбой два комада источны писама В. Хуга, коя су на хинезкомъ папиру печатана была.

Свака одъ овы кнѣига была е у своме роду единствена, то зна свакій, кои е икада съ кнѣигами нѣжанъ савезъ заключіо быо.

Нашъ любитель кнѣига посѣштаваше дакле изъ дана у данъ Госселинову кнѣигопродавницу и наслаѣаваше се съ овимъ лепимъ, краснимъ, милимъ и у свомъ роду единственимъ кнѣигами стихотворенія В. Хуга.

Онъ іѣ отвораше, прегледаше, читаше и редови му изгледаху на томъ хинезкомъ ружичномъ папиру млого чистіи и лепши, него што бы иначе были, али іѣ купити немогаше, ерь су кошталѣ грдны новаца. Петдесетъ, словомъ петдесетъ комада талира еданъ комадъ.

Ова сума новаца, како звони ономъ човеку у ушима, кои не петдесетъ талира, него кои ни петдесетъ грошиѣа у цѣпу нема, по свой прилици ће то понекій читаоць редова овы оригинално себи представити моѣи.

Еданцуть, кадъ се башъ онъ опетъ съ прекраснимъ кнѣигами овима источны песама наслаѣавао, уѣе у продавницу млада една госпа, праѣена служительѣмъ еднимъ.

Госпа е ова была просто обучена, али е лице нѣно было благородно, нѣжно, свака черта издавала ю е за госпою едну одъ великогъ стая.

Я бы желила — ночне она — лепу и занимљиву кнѣигу едну, кнѣигу, кою нема свакій, кнѣигу, коя е у своме роду единствена.

Любитель кнѣига, кои е, као што веѣъ казасмо, еданъ комадъ одъ предописаны кнѣига у руцы своіой држао, одговори: изволите, ево вамъ една таква кнѣига, какову бы сте вы башъ ради имати, коя е лепа и занимљива, кою свакій нема, и коя е у своме роду единствена.

А каква е кнѣига?

Виктора Хуга источне песме, Вама су, госпоя, зацело познате ове песме, и зато се я неѣу у похвалу нѣиову упустити; али опрема кнѣиге ове судимъ, да ће вамъ заиста нешто ново быти.

Допустите да е видимъ, рекне непозната.

Изволите; съ томъ речи преда любитель кнѣига еданъ комадъ госпи у руку.

Шта кошта? Запыта госпа превртаюѣи листове.

Сто талира, одговори любитель кнѣига.

Не выше, то е заиста маленкость една, одговори госпа.

Съ тимъ речма узме кнѣигу, преда е г. Госселину и замоли га, да е увіе и пошлѣ іѣй; извуче изъ цѣпа новчану кассу свою, извади изъ нѣ сто талира у злату и положи іѣ на асталъ госселиновъ па се затимъ съ пріятнимъ поклономъ удали.

То е была принцеца Марія, тада іѣшъ у свой дражести младости свое, іѣшъ неразвѣенъ пуполякъ руже.

На врага — рекне Госселинъ своме любителю кнѣига — Вы направисте читаво чудо. Вы сте правый чародѣй. Когъ се врага неодате на трговину? Та вы башъ особито добро разумете трговину. Каково е то држанъ?

каково познаванъ людѣй, какова вѣстина, какова ласкостъ и сталностъ!

Зацело, любезнѣйшій! одговори любитель кнѣига, него обадва ваша комада заедно коштаю сто талира, а я самъ за те новце само еданъ продао, другій дакле остае мени.

Речено, учинѣно! Онъ узме другій комадъ са собомъ, кои се и данашнѣимъ јошъ даномъ као единственостъ блиста у библиотеки сиротогъ нашегъ любителя кнѣига, кои е съ овимъ поступкомъ своимъ понекоме любителю кнѣига лепо упутствованъ дао, како се на овомъ свету и найскупоценіе кнѣиге и безъ новаца купити могу.

ДОМАШНЕ НОВОСТИ.

— Оставка г. Вас. Лазића, цензора уважена е и на његово мѣсто постављенъ е за цензора кнѣига и Новина г. Константинъ Бранковић Професоръ Лицея.

— После дуговременогъ болованя на велику жалостъ свое фамиліе и свои познаника и пріятеля преселио се у вѣчностъ Васа Гарашанинъ; тѣло његово при многобройной пратњи са свима могућимъ парадама саранѣно е јуче (22- т. м.) после подне.

— Канцелиста Апелац. Суда Петаръ Стефановић, после краткогъ болованя преселио се у вѣчностъ.

СТРАНЕ НОВОСТИ.

— Изъ Париза одъ 17. т. м. телеграфираю: да се на берзи разнео гласъ, да е између ратујући страна тромесечный миръ заключенъ. — Царъ е издао заповѣсть да се гарда престрои и умложи.

— По најновимъ извѣстіяма изъ Азіе дознаемо, да су Персіјанци освоили главну тврдињу Хератъ одъ хератскогъ княжества. На ту тврдињу јоште 1832. године ударили су Персіјанци подпомогани одъ Руса, но нису е могли освоити зато су Енглези помагали да се та тврдиња одржи. Ту су непрестано трудили се да енглескій упливъ униште. Одъ 1851. год. одъ когъ доба еданъ слабомоћанъ князь влада, сматранъ е Хератъ као земля безъ господара, и разне партае мложиле су се међъ собомъ. Русія кренула е была яку войску на Мецедъ и Хератъ, и Персіјанци, премда су той руской сили завидили, опетъ се нису ништа противили, еръ су држали да ће Руси њима помоћи, кадъ оны ударе на Хератъ. То е место тако лепо и важно да већъ у Азіи има пословица: „Коразанъ е школька а Хератъ е бисеръ света.“ Многи доказую, да е тай градъ основао Навукодоносоръ. То е важно стовариште, и разкршта трговине између западне Персіе Трансоксана и Индіе, и врло велику важностъ сви нарочито Персіа на то место полагају. Одъ почетка овога рата, Русія е живо надстояла да Шаха персіјскогъ у свое интересе увуче, и тако да упливъ Енглеске тамо уништи, и као што се чини, тай градъ, то е она цена и награда, зашто се персіјскій Шахъ Русіи неограничено и безусловно у наручя баца. Освоенъ Херата врло е великій ударъ за енглеске интересе, онъ е по свой прили-

ци само рускомъ помоћу и то у едно исто време кадъ и Карсъ освоенъ. Ако држимо да е Енглеска почела саданѣи ратъ съ тога што нѣ могла трпети да се Русія у Азіи све већма шири; то онда како се можемо надати миру сада, кадъ су највећимъ интересима Енглеске веће и дубль ранне у Азіи задане, него што се при почетку овога рата Енглеска бояла. Мы мыслимо да ће ове азіјатске ствари и распре скоро ступити у равну важностъ са европскимъ распрама. —

— Персіјскій посланикъ приспѣо е у Петербургъ и было е са највећимъ парадама и славомъ дочеканъ. Енглескій посланикъ у Персіи скинуо е свою бандеру и прекинуо е своя сношенія съ Персіомъ.

— Изъ Беча одъ 17. т. м. являю: да ће за турскогъ посланика у Бечъ бити посланъ князь Калимахи, пређе бывшій турскій посланикъ у Атини. После много година, то е првѣй турскій посланикъ у Бечу, кои е Христіјанинъ.

— У Бечу очекуе се свакій данъ ађутантъ краля прайскогъ полковникъ Мантайфель, кои ће Нѣг. Величеству цару Францу, донети своеручно писмо, као одговоръ краля, на царево писмо. О садржаю тога писма различна се миѣнія распростиру. Сви се готово у томе саглашаваю, да е у томъ писму, на кое сада се одговора, савѣтовао краљу прайскомъ, да, као ближнѣи сродникъ цара Александра, дѣйствуе, да се миръ поврати, и да Русія предложено Аустріе кое се слаже съ честѣу Русіе, попусти, како се на пролеће небы обновио ратъ на сѣверномъ краю рускогъ царства.

— „Остд. Постъ.“ доноси еданъ кратакъ изводъ изъ едногъ дугачкогъ чланка о саданѣмъ рускомъ рату; кое е писао американацъ г. полковникъ Шафнеръ, кои се садъ скоро изъ Русіе у Америку повратио: изъ тогъ извода дознаемо слѣдуюћа: Онъ е 6 месецѣй у Русіи путовао. Зато што е Американацъ было е и кодъ цара и свуда кодъ своіо класа народа рускогъ добро примљивъ, онъ е Кроштитъ, Николаевъ, Свеаборгъ и најважнѣе руске тврдинѣ посѣтио. Онъ каже да нѣ истина да е благородство у Русіи уморено одъ рата, шта выше руско благородство и богатости готови су пре све жертвовати него пустити да се безчестанъ по Русію миръ заключи. Оно опустошенъ руски цркви у Керчу, тако е у Русіи народъ огорчило и разгнѣвило, да е правителство за добро нашло да много кошта подобногъ у тайности задржи. О непобѣдимости цара и земль свакій рускій селякъ твердо е увѣренъ; зато и најпростѣи поданици ступаю радостно у редове войника, и нема ни едногъ единогъ примѣра да е кои годъ силомъ натеранъ да иде у войску, и кадъ бы имъ се пустило на волю, стотинама хиљада уписало бы се у войнике, свѣи и селяци и грађани поврвили бы да се закуну подъ заставу коя се вѣе за славу и одбрану отечества и православне вѣре.“ — Далъ каже: „да е у Криму између Севастополя и Перекопа у почетку Октомбра мѣсеца было 250.000 руске войске; и да е Перекопъ самъ (неспоминоћи друга положеня) было кадаръ саюзнике дочекати. Саобраштай и преносъ ране и воены потреба нѣ нимало збогъ тога што су Руси изгубили каспійско море, отежанъ и узнемиренъ. Оно жито што су саюзници на обалама каспійскогъ мора спалили,

није било правителства рускогъ него приватны грчки трговаца. Жетва у свимъ предѣлима добро е успѣла и занати и унутрашња радиностъ Русіе ніе ни у чемъ препречена и узнемирена.“

— По гдѣковъ французске новине іоште неочаяваю о миру, енглеске пакъ новине оставиле су сасвимъ разговоръ о миру, и само ратъ на све стране трубе.

— Съ црногорске границе пишу: да су два Црногорца — кои су ц. кр. офицера Лебера оплячкали, — осуђени одъ сената црногорскогъ на смртъ, и обадва су изъ пушака убиени.

— По еднимъ французскимъ новинама, генералъ Кмети са польскимъ и мацарскимъ офицерима налази се у Ерзеруму. По тимъ новинама они нису, као што смо пређе авили протукли се или побегли изъ Карса, него е нима генералъ Муравіевъ дозволио пре него што се Карсъ предао, да могу слободно изаћи и у Ерзерумъ ићи, — Генералъ Муравіевъ послао е едно одѣленъ войске у варошъ Ахалчикъ. Селимъ-паша са 12.000 войника стои у Ерзеруму, и добио е заповѣсть да иде напредъ како му помоћъ коя се у Евпаторіи навезла приспѣ.

— Изъ Трапезунта являю: да е паденіе Карса одвећъ яко дѣйствовало на цело турско жительство. Найвећа жалостъ свуда се по целомъ азіатскомъ царству разпростира.

— „Таймсъ“ пише: Са освоєнъмъ Кутае Омер-паша много бы добыо, али Руси су по свой прилици то место утврдили, и дуго времена бранили бы га. Съ Карсомъ добыли су Руси лепо и тврдо воєно положенъ, ерѣ Енглезни тако су Карсъ утврдили, да се може сматрати сада за найвештѣе утврђеный градъ. Кутая и Карсъ то су сада лево и десно руске границе, са Тифлисомъ и Гумри острагу; руска войска добія рану и потребе врло сигурно и лако воєнымъ путемъ, са обала каспійскогъ мора. Руси су тай путь и одъ снега и одъ неприятеля осигурвали; и ако идуће пролеће безъ азіатски успѣшнѣи бовва прође, онда ће саюзници велику муку имати за сваку стопу землѣ у Азії, кою бы хтели одъ Руса повратити. Саюзници имаю іошъ са грднимъ тешкоћама да се боре.

— Изъ Крима являю: Поредъ свега тога што е яка зима наступила, опетъ воєна четованя и манѣ битке на ушћу рѣке Черне догађаю се.

— У Балаклави енглеска полиція почела е одвећъ строго поступати. Многи су новонаселѣни жители протерани, 1500 пасоша издато е. Све новине потврђую да су последнѣ бурѣ што су се на црномѣ мору догодиле починиле врло велике штете, и многе лађе подавиле.

— 12 Декем. у Берлину у капели рускогъ посластва држано е благодареніе богу што е Карсъ освоєнъ. Той божественой служби осимъ персонала посланичества и други Руса, присуствовали су многобройни прайскій генерали и великаши.

— Ц. кр. аустр. фелдцайгмајсторъ баронъ Хесъ, славіо е педесетогодишнѣи данъ свое службе, којомъ приликомъ почествовао га е царъ са великимъ крестомъ

свога свето-стефанскогъ ордена, заедно са своєручнимъ своимъ царскимъ писмомъ.

— Ц. кр. аустр. посланикъ баронъ Прокешъ дочекавъ е у Цариграду са многима одличіама, и 8. т. м. быо е кодъ султана.

— По найновіємъ извѣстію изъ Варшаве, князь Паскиевичъ премда іошъ ніе сасвимъ изванъ опасности ипакъ налази се у свему болѣ него пре.

ОГЛАСЬ.

ПОЗИВЪ НА ПРЕДПЛАТУ.

СВЕТОВИДЪ ЗА Г. 1856.

V. ГОДИНА.

Съ концемъ т. м. свршує се последня овогодишња четвртъ, а одъ 1. Јануара 1856. настає ново теченіе *Световида*. Политична часть овы новина излази два путь у седмици, а белетристична: *Светозоръ* правилно свакој десетый данъ. *Светозоръ* ће одъ нове године саобштити: *Писма о Историји Срба и Бугара*. Са рускогъ одъ Хилфердинга и „*Црногорскій законикъ*“ првый путь претрешенъ одъ еднога одъ найславнѣи србски правдослова.

Цена е новина наши за *Србию и Бугарску* за $\frac{1}{4}$ г. 2. фор. 30. кр. у *цванцигерима*, за $\frac{1}{2}$ г. 5. фор. ср. а за годину 10 фор. ср. или у дукат. по $14\frac{1}{2}$ *цванци*. За *Босну Албанию, Влашку и Херцеговину*, $\frac{1}{4}$ г. 2. ф. 56. кр. а $\frac{1}{2}$ г. 5. ф. 52. кр. у *цванци*.

Предплатити се може съ почеткомъ свакогъ мѣсеца на свакој србској пошти, или кодъ дотичны скупителя пренумеранта, најболѣ непосредствено кодъ Учредничества у Бечу: Leopoldstadt, Mohrengasse № 756. I. Etod *ѣт* № 5.

У *Београду* прийма предплату г. *Ђорђе Димитријевићъ* разносителъ *Световида*.

Новине се одправляю и разносе точно, о чему су се стари Пренумеранти у Србији одъ 1. Августа т. г. довольно увѣрили.

Световидъ црпи новости изъ 10 новина, кое издржава, међу нима изъ „*Рускога Нивалида*“, кои е за цѣлу годину нарученъ.

Кои се предплате, добыяю на нову годину на даръ *Календарску Таблицу* за год. 1856, са *литографисанимъ* символомъ године.

Позивамо дакле све любитель новина, да се изволе часъ пре пријавити, а дотле ћемо печатати 800 екземп. новина.

У Бечу 18. Декем. 1855.

Учредничество
СВЕТОВИДА.

У трговини ДУКЕ ПЕШИКЕ налазе се на продаю лозе везике класен-лутриє, коя ће се овы дана у Бечу вући.

Збогъ наступаюћи празника „*ШУМАДИНКА*“ изаћи ће текъ у идући Четвртакъ,